

REGIONINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS IR PERSPEKTYVOS 2014–2020 M. – TIKSLINĖS TERITORIJOS

**Vidaus reikalų ministerijos
Regioninės politikos departamentas**

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

LIETUVOS
REGIONINĖ POLITIKA

Pasirengimas regioninės politikos įgyvendinimui

2014-2020 m.(1)

- NPP HP „Regioninė plėtra“ parengimas – 2012 m. 11 28 (tikslai, uždaviniai, veiklos, rodikliai, tikslinių teritorijų išskyrimo principai, finansinės proporcijos - 15 % nuo ES struktūrinės paramos ir ne mažiau 20% nuo visos ES paramos)
- TVP NPP HP „Regioninė plėtra: rengimas 2013 03 – 2014 01 (tikslai, uždaviniai, veiklos, rodikliai ir lėšos 7 metams). VRM – koordinatorius; TVP lėšų poreikis apie 4,8 mlrd. Lt. (preliminariai suderinti asignavimai – 2,5 mlrd. Lt).
- PS ir VP svarstymai - 2013 11 18 2014–2020 ES paramos komisijoje, 2013 11 25 LRV pasitarime, 2013 12 09 išsiuntimas EK (patvirtinus sanglaudos politikos reglamentus)
- PS du nauji metodai: Inegruotų teritorinių investicijų (ITI) ir Bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP)
- PS ir VP viešinimas – 2013 06 25 PS, 2013 10 08-15 – VP (7,8 ir 10 VP prioritetai)
- VP finansinis plano projektas pagal tikslus, uždavinius, institucijas – poreikis apie 50 mlrd. Lt, neformalus siūlymas – 23,32 mlrd. Lt + ETB -113,8 mln. EUR
- Kaimo plėtros fondas – apie 5520 mln. Lt – apie 2% kaimo plėtrai

Pasirengimas regioninės politikos įgyvendinimui 2014-2020 m.(2)

- EK 2013 m. liepos 22 d. pateikė preliminarią informaciją pagal kurią Lietuvai 2014–2020 m. skiriama valdyti ES struktūrinė parama turėtų sudaryti apie 6.868.7 mlrd. EUR (6.754,9 mlrd. EUR numatoma ERPF, ESF ir Sanglaudos fondui bei 113,8 mln. EUR Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui).
- Galutinę informaciją apie Lietuvai numatomą 2014–2020 m. ES struktūrinę paramą EK pateiks pasiekus galutinį susitarimą dėl veiklos rezervo taikymo, Europos labiausiai nepasiturintiems asmenims paramos fondo ir jaunimo užimtumo iniciatyvos.
- 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos paskirstymas pagal konkrečias sritis priklausys ir nuo derybų su EK dėl Partnerystės sutarties ir veiksmų programos projektų.

Pasirengimas regioninės politikos įgyvendinimui 2014-2020 m.(3)

- **Regioninės plėtros įstatymo atskirų straipsnių pakeitimas:**

1. Didesni įgaliojimai RPT;
2. Galimybė finansuoti RPT veiklas, pirmininkui ir pavaduotojui kompensuoti negautą darbo užmokestį;
3. Regioninės svarbos projektai;
4. Tikslinės teritorijos ir jų atrinkimas – kas atrenka ir kaip;
5. LRV nepritarė 10 VŠĮ regionuose steigimui;

- **Tikslinės teritorijos (4,7% nuo ES struktūrinės paramos):**

1. Didieji miestai – savivaldybės atrenka suderinus su VRM – 500 mln. Lt (2,1% ir 1,2 mln. gyventojų) – galimos 7 teritorijos, intensyvumas apie 1800 Lt/gyv.
2. 6 iki 100 tūkst. ir mažesni savivaldybių centrai– VRM kartu su RPT – apie 400 mln. Lt (1,7% ir ~200 tūkst. gyv.), galimas intensyvumas 1900-2000 Lt/ gyv.
3. 1-6 tūkst. (išskyrus savivaldybių centrus) – atrenka RPT – 189 mln. Lt (0,8% ir 230 tūkst. gyv.). Po 2-8 mln. Lt projektui.
4. Mažiau 1000 gyv. Atrenka RPT – (apie 180 mln. Lt EŽŪFKP ir apie 1 mln. gyv.)

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

LIETUVOS
REGIONINĖ POLITIKA

2014–2020 modelis miestuose

Integruotosios teritorinės investicijos/URBAN

Tvari miestų plėtra (arba URBAN):

Esmė – nustatomas turinys ir principai.

- **Remiamos strategijos, skirtos miestų:**
 - ✓ ekonomikai;
 - ✓ aplinkai;
 - ✓ klimato kaitai;
 - ✓ socialinėms sąlygoms;
 - ✓ demografiniams pokyčiams.
- **Investicijų sutelkimas (tikslinės teritorijos).**
- **Būtinasis pačių miestų dalyvavimas (nustatant strategijų turinį).**
- **Įgyvendinama miestuose nuo 6 tūkst. gyv. ir mažesniuose savivaldybių centruose.**

Integruotos teritorinės investicijos

Esmė – nustatomas įgyvendinimo mechanizmas:

- orientuotas į konkrečios vietovės specifiką investicijų koncentravimas (gali būti ne tik miestas);
- naudojami bent 2 veiksmų programų prioritetai;
- Įgyvendinama daugiasektorinių strategijų pagrindu;
- Lietuva ITI naudoja tvariai miestų plėtrai (t.y. ITI strategijos=URBAN strategijos).
- Bendruomenės inicijuojama vietos plėtra – ITI/URBAN dalis.

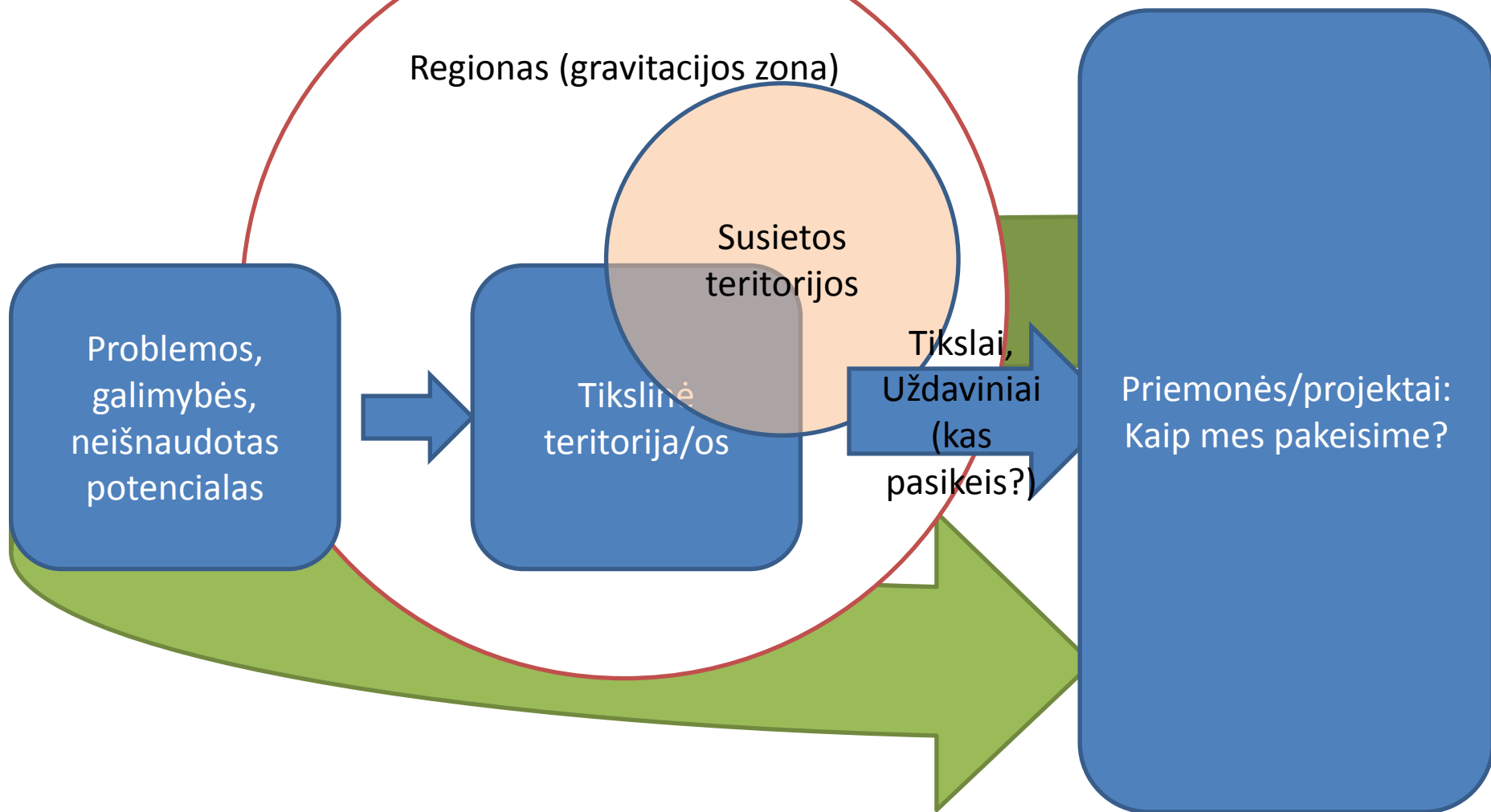

URBAN+ITI=STRATEGIJA

- ekonomikai;
 - aplinkai;
 - klimato kaitai;
 - socialinėms sąlygoms;
 - demografiniams pokyčiams.
- ✓ Nuostatos dėl bendradarbiavimo su valstybės institucijomis (reikalingi bendri veiksmai);
- ✓ Nuostatos dėl bendradarbiavimo su verslu, nevyriausybinio sektoriumi ir bendruomene (įskaitant gaires CLLD strategijoms – spręstinas problemas ir planuojamus PPP projektus)

Integruotos teritorinės investicijos/URBAN

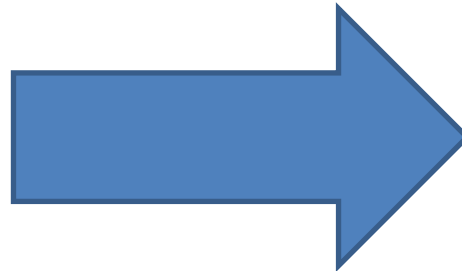
Intervencijos logika:

Integruotos teritorinės investicijos/URBAN

Ne:

?

Priemonės/projektai
(shopping list)

Teritorija:

- **Tikslinė teritorija** – apibrėžta teritorija, patirianti vystymosi (ekonominius, socialinius, demografinius) sunkumus.
- **Susijusios teritorijos** – esminiai traukos objektai už tikslinės teritorijos ribų (t.p. regioniniai, nacionaliniai objektai), transporto „butelio kakliukai“ ribojantys tikslinės teritorijos pasiekiamumą, „minkštųjų“ veiklų centrai už tikslinės teritorijos ribų;
- **Gravitacijos zona** – teritorija, kurią paveiks programos įgyvendinimas (t.p. gali apimti kai kurias veiklas, esančias už teritorijos ribų, pvz. viešąjį transportą, teritorijų planavimą).

Tikslinių teritorijų nustatymo principai (I)

Naudojami rodikliai, kurie atitinka 2014–2020 m. ES remiamas sritis (tematinius tikslus) ir apibūdina pagrindines mažų ir vidutinių miestų vystymosi problemas:

- Neigiamus demografinius pokyčius;
- Mažą ekonominį aktyvumą;
- Nesubalansuotą užimtumo struktūrą.

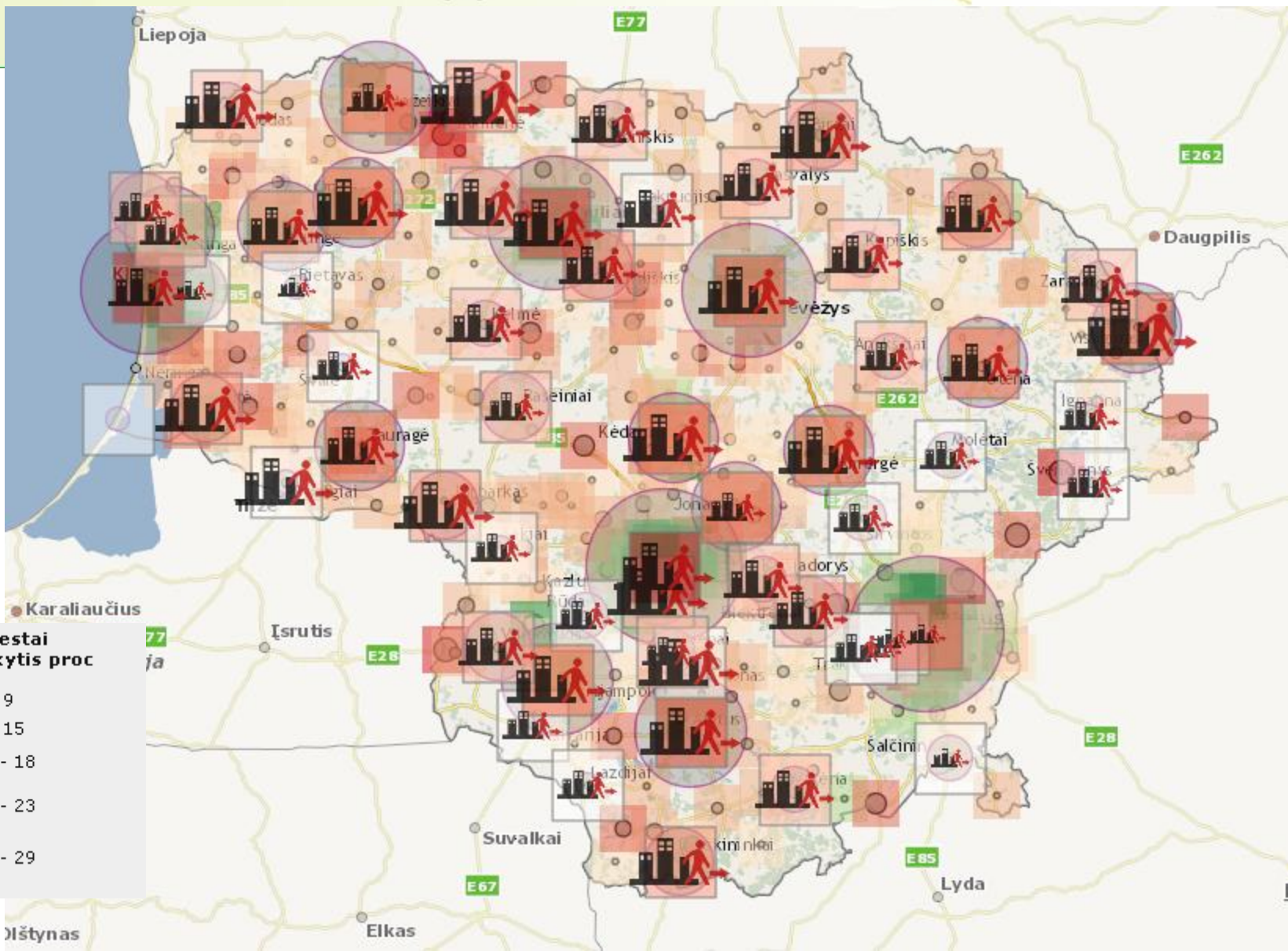
Tikslinių teritorijų nustatymo principai (II)

Sprendžiamos kompleksinės problemos:

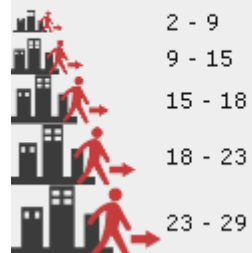
Neigiami demografiniai pokyčiai = mažėjanti darbo jėgos pasiūla, prekių ir paslaugų paklausa; senstanti visuomenė, didėjantis sveikatos ir socialinių paslaugų ir socialinių išmokų poreikis; mažesnis viešųjų paslaugų prieinamumas.

mažas ekonominis aktyvumas = nedarbas, migracija į užsienį ar didžiuosius miestus, transporto infrastruktūros apkrovimas dėl švytuoklinės migracijos aplink didžiuosius miestus.

pirminio ir antrinio sektorių dominavimas ūkio struktūroje = mažai smulkių ir vidutinių įmonių, didelė priklausomybė nuo stambios pramonės, struktūrinis nedarbas (kuomet darbo jėgos paklausa neatitinka pasiūlos), mažos alternatyvaus užimtumo galimybės.

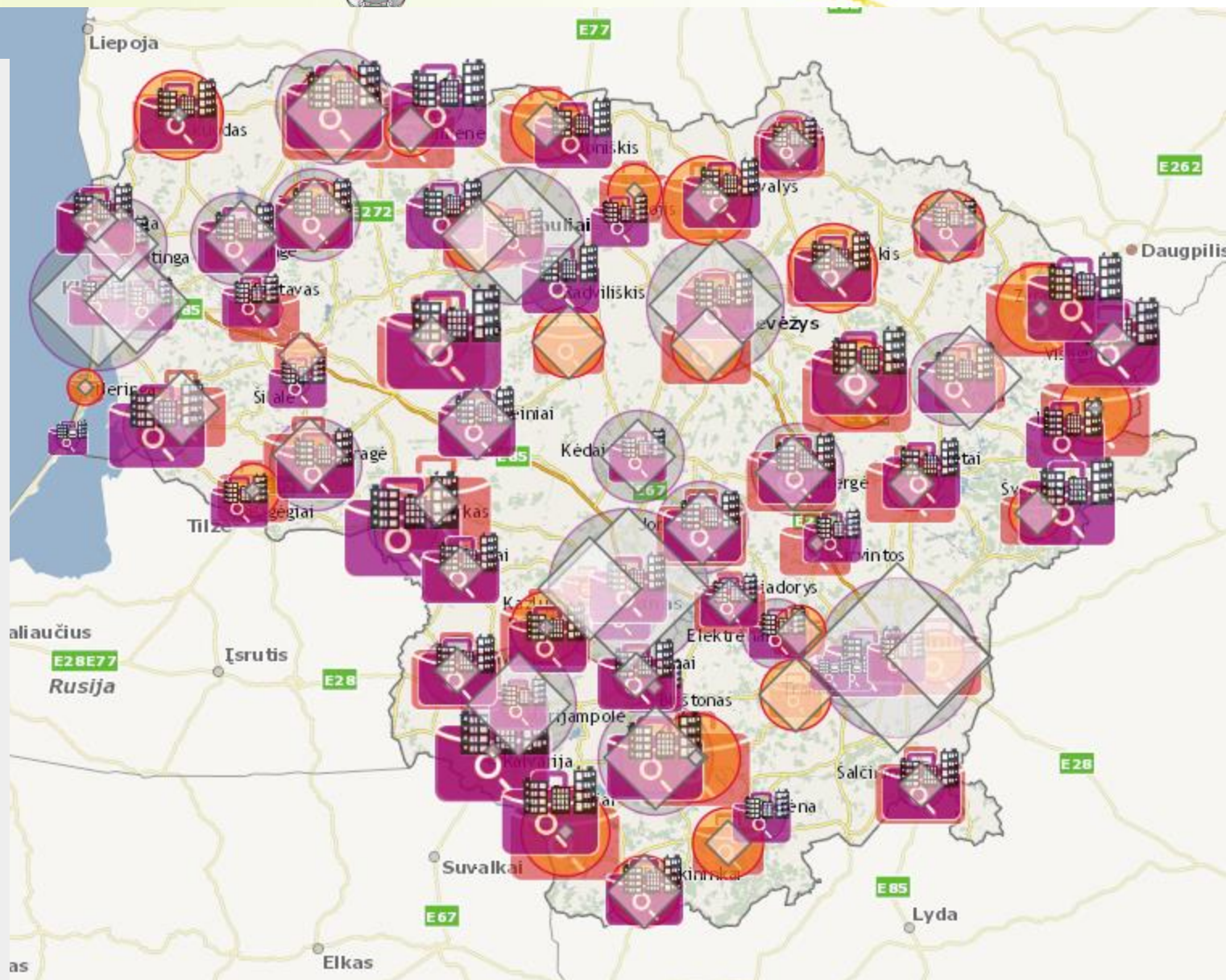
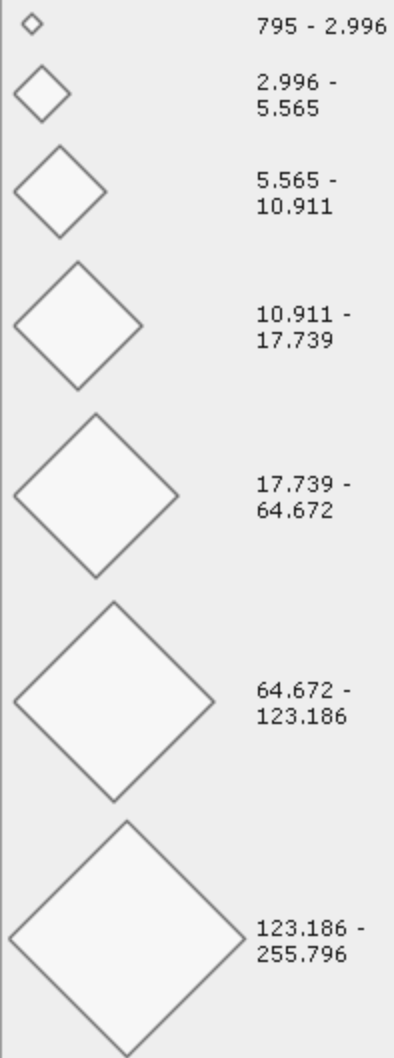

**Mažėjantys miestai
2001-2013 pokytis proc**

savivaldybės - dirbančiųjų
įmonėse 2011 (bendras)

**savivaldybės - 2011
dirbančiųjų dalis kt paslaugos**

- 5 - 11.6
- 11.6 - 18.2
- 18.2 - 24.8
- 24.8 - 31.4
- 31.4 - 38

**savivaldybės - 2011
dirbančiųjų dalis apgyv, mait**

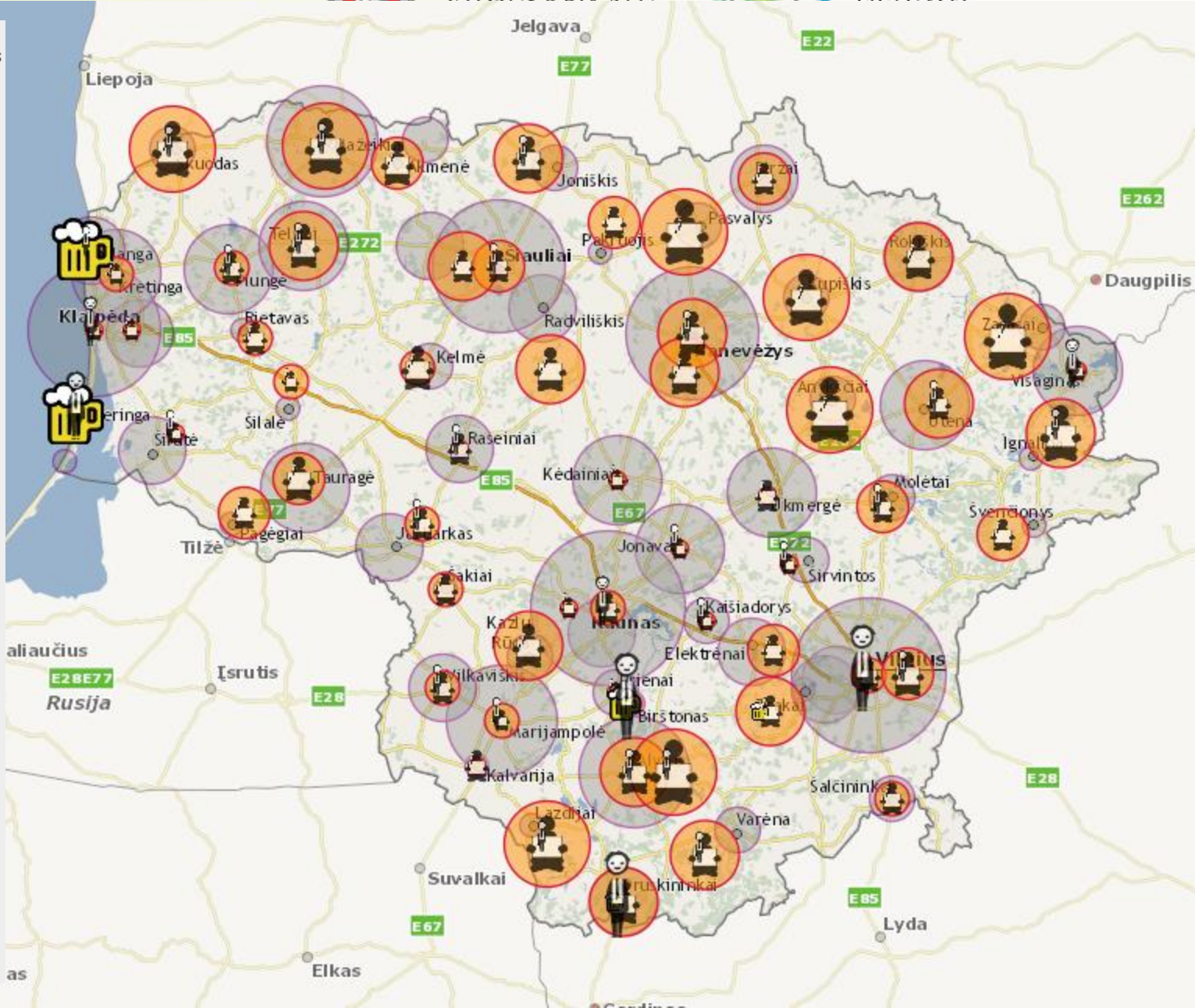

- 1 - 6.2
- 6.2 - 11.4
- 11.4 - 16.6
- 16.6 - 21.8
- 21.8 - 27

**savivaldybės - ilgalaikis
nedarbas 2012**

- 1 - 2.8
- 2.8 - 4.6
- 4.6 - 6.4
- 6.4 - 8.2
- 8.2 - 10

Tikslinių teritorijų nustatymo principai (III)

- ❑ **Vidutinės miestų grupės rodiklių reikšmės nustatomos pagal 54 miestų duomenis.** Nagrinėjami visi savivaldybių centrai ir miestai nuo 6000 gyv., išskyrus 5 didžiuosius miestus (rodiklių vidutinėms reikšmėms miestų grupėje nustatyti).
- ❑ **Reitinguojami 34 miestai, išskyrus:**
 - 14 savivaldybių centrų probleminėse teritorijose;
 - regioninius centrus – Alytų, Marijampolę, Tauragę, Telšius, Mažeikius (*taip pat ir probleminės teritorijos centras*), Uteną ir Visaginą;
 - Šių miestų vystymui parama skirta 2007–2013 m. laikotarpiu ir pagrindiniai uždaviniai turėjo būti įgyvendinti. Projektai tebevykdomi (bus vykdomi iki 2015 m.) Ilgalaikis programų poveikis (socialinei ir ekonominei situacijai) bus matomas ne anksčiau 2017 m. Siekiama nedubliuoti analogiško turinio investicijų.

Tikslinių teritorijų nustatymo principai (IV)

- Miestų reitingavimui naudojamas indeksas vidutiniais kvadratiniais nuokrypiais – tai yra:
 - lyginama su kitais atitinkamo dydžio miestais;
 - balai suteikiami proporcingai išsivystymo netolygumams;
 - kartu nagrinėjama keletas charakteristikų, išlyginami jų svoriai;
 - sumažinama priklausomybė nuo vieno rodiklio ar atsitiktinio rodiklio svyravimo.

- **Naudojami rodikliai.**
 - **Demografiniai pokyčiai:**
 - Ilgo laikotarpio (tarp 2001 gyventojų surašymo ir 2013 m. sausio 1 d.) gyventojų skaičiaus pokytis, procentais. (MIESTUOSE)
 - **Ekonominis aktyvumas:**
 - Naujų privačių ūkio subjektų skaičius, tenkantis 1000 gyv. (2013 m. sausio 1 d. buvusios 2011-2012 m. įregistruotos įmonės). Nėra įtraukiamos valstybės ir savivaldybių įstaigos ir įmonės, nevyriausybinės organizacijos ir kiti viešieji subjektai) (MIESTUOSE)
 - **Užimtumo struktūra:**
 - Darbuotojai apdirbamosios gamybos, kasybos ir karjerų eksploatavimo, miškininkystės, žuvininkystės įmonėse, lyginant su visais įmonių darbuotojais, procentais. (Į bendrą darbuotojų skaičių neįtrauktas žemės ūkis, finansinis tarpininkavimas ir valstybės valdymas ir gynyba). (SAVIVALDYBĖSE, kuriose yra miestai)

• **Apskaičiavimo formulės:**

– Kiekvienam rodikliui reitinguojamų miestų grupėje apskaičiuojamas vidutinis kvadratinis nuokrypis

•
$$\sigma_k = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_{n,k} - \bar{x}_k)^2}{n}}$$

– Kiekvienas kiekybinis rodiklis (reitinguojamam miestui) išreiškiamas balais:

• $X_{n,k} = (y_{vid,k} - x_{n,k}) / (\sigma_k / 10) + 50$ – kai didesnė rodiklio reikšmė reiškia geresnę situaciją;

• $X_{n,k} = (x_{n,k} - y_{vid,k}) / (\sigma_k / 10) + 50$ – kai didesnė rodiklio reikšmė reiškia prastesnę situaciją.

– Jeigu konkretaus miesto visų rodiklių balų aritmetinis vidurkis yra didesnis už 50, miestas gali būti pripažįstamas tiksline teritorija:

• Jeigu:
$$\sum_{i=1}^k (X_{n,k}) / k > 50$$

– Formulėse naudojami simboliai:

• $x_{n,k}$ – reitinguojamo miesto konkretaus rodiklio reikšmė (n – miesto numeris, k – rodiklio numeris);

• $y_{vid,k}$ – visų reitinguojamų miestų vidutinė konkretaus rodiklio reikšmė (k – rodiklio numeris);

• \bar{x}_k – rodiklio aritmetinis vidurkis reitinguojamų miestų grupėje (k – rodiklio numeris)

• σ_k – visų reitinguojamų miestų konkretaus rodiklio reikšmių vidutinis kvadratinis nuokrypis;

• $X_{n,k}$ – reitinguojamo miesto rodiklis, išreikštas balais (n – miesto numeris, k – rodiklio numeris);

• $\sum_{i=1}^k (X_{n,k}) / k$ – reitinguojamo miesto balų (visų rodiklių) aritmetinis vidurkis (n – miesto numeris, k – rodiklio numeris);

• n – reitinguojamų miestų skaičius (n=1,...34);

• k – rodiklių skaičius (k=1,...3).

Galimos priemonės tikslinei teritorijai (VRM/KM):

Miestų traukos centrų sukūrimas, atnaujinimas

Gyvenamųjų rajonų kompleksiškas atnaujinimas;

Rekreacinių, sveikatingumo teritorijų sukūrimas/atkūrimas;

Nenaudojamų objektų/apeistų teritorijų pritaikymas (konversija);

Kultūros infrastruktūra (įgyvendina KM)

Bendruomenės inicijuojama vietos plėtra

Galimas kitų institucijų indėlis (I) (infrastruktūra)

Daugiabučių
atnaujinimas (AM)

Inžinerinės
infrastruktūros
atnaujinimas (AM, EM)

Socialinės
infrastruktūros
atnaujinimas, plėtra
(SADM, SAM, ŠMM,
EM)

Transportas, darnus
judumas (SM)

Aplinkosauginė
inžinerija (AM, SM,
EM, ŪM)

Paveldas (KM)

Galimas kitų institucijų indėlis (II) („minkštosios“ veiklos)

Švietimas, neformalus
ugdymas, kultūra
(ŠMM, KM)

Socialinės paslaugos
(SADM)

Sveikatinimas (SAM)

Verslumo skatinimas
(ŪM)

Užimtumo rėmimas
(SADM)

VVG
bendradarbiavimas
(BIVP) (VRM, ŽŪM)

Tikslinių teritorijų nuo 1000 iki 6000 gyv. (išskyrus savivaldybių centrus) grupė (I)

- Tikslinės teritorijos nustatomos gyvenamosios vietovės (miesto, miestelio arba kaimo) lygiu.
- Naudojami rodikliai (kriterijai) pasirenkami ir tikslinės teritorijos atrenkamos regionų plėtros tarybų;
- Kriterijai ir tikslinės teritorijos turi atitikti Veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir parama kovai su skurdu“ investicinio prioriteto „Parama fiziniam, ekonominiam ir socialiniam nepasiturinčių miestų ir kaimų bendruomenių bei vietovių atnaujinimui“ nuostatas. Išvadas dėl pasirinktų kriterijų atitikimo Veiksmų programoje nustatytiems principams pateiks Vidaus reikalų ministerija.

Tikslinių teritorijų nuo 1000 iki 6000 gyv. (išskyrus savivaldybių centrus) grupė (II)

- **Taikomi lėšų koncentravimo reikalavimai:**
 - mažiausia projekto(-ų) tikslinėje teritorijoje paramos suma: 2 mln. Lt.
 - Didžiausia projekto(-ų) tikslinėje teritorijoje paramos suma nustatoma proporcingai gyventojų skaičiui. Sudaroma iš nekintančios dalies (mažiausia projekto(-ų) paramos suma – 2 mln. Lt) ir kintančios dalies iki 6 mln. Lt. Kintančios dalies finansavimo intensyvumas privalo neviršyti 1 tūkst. Lt /1 gyventojui.
 - Vietovių gyventojų skaičius nustatomas pagal paskelbtus 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenis.
 - Vietovėse, esančiose 2007–2013 m. laikotarpio probleminėse teritorijose, maksimali projekto (-ų) paramos suma gali būti iki 20 proc. didesnė.

Tikslinių teritorijų nuo 1000 iki 6000 gyv. (išskyrus savivaldybių centrus) grupė (III)

- **Taikomi apribojimai remiant vietoves, kuriose 2007–2013 m. įgyvendinti projektai pagal priemonę „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ arba priemonę „Probleminių teritorijų plėtra“:**
 - Negali būti pakartotinai finansuojamas teritorijų dalių ir objektų sutvarkymas, kai jie turėjo būti sutvarkyti pagal 2007–2013 m. laikotarpio paramos sutartis.
 - Į didžiausią galimą projekto(-ų) paramos sumą įtraukiamas 2007–2013 m. skirtas finansavimas. Gali būti finansuojamas tik skirtumas tarp 2007–2013 m. skirto finansavimo ir didžiausios galimos projekto(-ų) paramos sumos.
 - Vietovės, kuriose 2007–2013 m. skirtas finansavimas viršija didžiausią galimą projekto(-ų) paramos sumą, negali būti remiamos.

Siūlomi sprendimai

Dėl ko reikia susitarti:

- Tikslinių teritorijų nuo 6 iki 100 tūkst. gyventojų ir mažesnių savivaldybių centrų atrankos kriterijų ir principų
- Tikslinių teritorijų nuo 1 iki 6 tūkst. gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus) atrankos principų

Kokio reikia RPT palaikymo:

- TVP skirti ne mažiau kaip 15% nuo ES struktūrinės paramos 2014-2020 m. regioninėms priemonėms
- Negrįžti prie NPP HP „Regioninė plėtra“ peržiūros: tikslų, uždavinių, veiklų, rodiklių, finansavimo proporcijų ir kt., t.y. dėl ko jau buvo susitarta
- Dėl ITI programų ir VBIP strategijų rengimo ir įgyvendinimo būtinumo tiek didžiuosiuose miestuose tiek regionuose
- Dėl probleminių teritorijų ir Regioninių ekonomikos augimo centrų 2007-2013 m. programų sėkmingo užbaigimo iki 2016 m.

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

LIETUVOS
REGIONINĖ POLITIKA

Ačiū už dėmesį